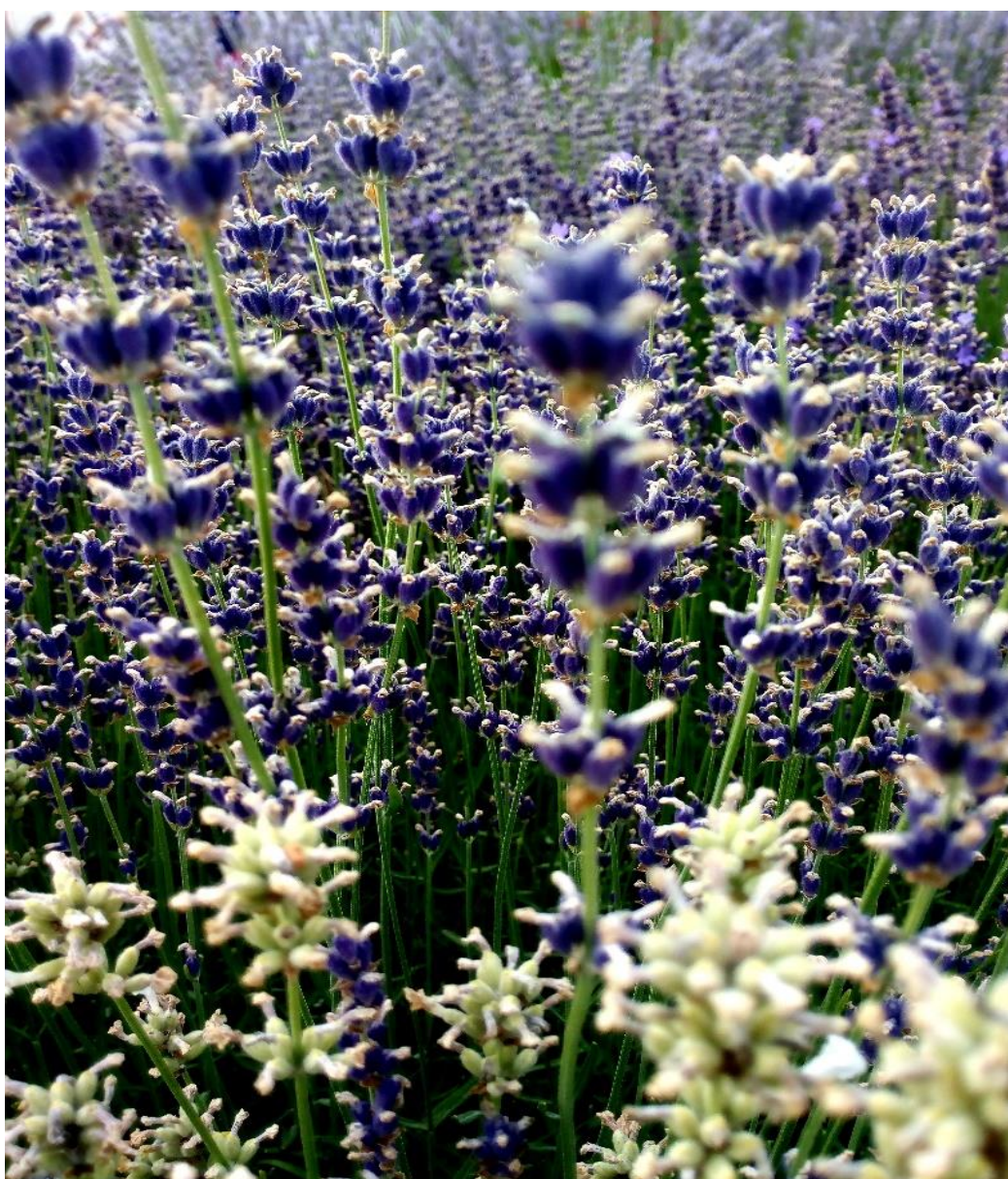

NEŽKA ČERNE GEC

Jezikovne naloge iz slovenščine

Zbirka vaj iz besedoslovja, glasoslovja in oblikoslovja

Kolofon:

Naslov: Jezikovne naloge iz slovenščine
Podnaslov: Zbirka vaj iz besedoslovja, glasoslovja in oblikoslovja
Avtorica: Nežka Černe Gec
Avtorica fotografij: Nežka Černe Gec
Avtorica naslovnice: Kristina Gec
Lektorica: Kristina Gec
Samozaložba
Kraj izida: Komen
Država: Slovenija
Leto izida: 2021
Cena: brezplačno

CIP podatki

Cobiss ID

Zapis CIP

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 67607555
ISBN 978-961-07-0628-1 (PDF)

Kazalo

Jezikovne naloge iz slovenščine	1
BESEDOSLOVJE	5
GLASOSLOVJE	17
Samoglasniki	17
Zvočniki	21
Nezvočniki	24
OBLIKOSLOVJE	28
Samostalnik	29
Zaimki	35
Pridevnik	37
Glagol	40
Števniki.....	50
Nepregibne besedne vrste.....	51
Prislov.....	53
Črkovni sudoku	55
Viri:	56

Dragi dijaki in dijakinje!

»Jezik je domovina, ki jo lahko vselej vzamemo s seboj« (L. Kovačič)

Pred vami je zbirka preprostih vaj iz slovenščine, ki so nastajale zadnjih dvajset let, ko poučujem na poklicni šoli. Njihov namen je razširitev besedišča, utrjevanje pravopisa in slovničnih pravil. Razdeljena je po jezikovnih ravninah: besedoslovje, glasoslovje in oblikoslovje.

V prvem poglavju boste iskali sopomenke, protipomenke ... V drugem poglavju boste spoznavali slovenske glasnike (foneme) in utrjevali njihov pravilen zapis in rabo predlogov. V tretjem poglavju se bomo posvetili predvsem trem pregibnim besednim vrstam: samostalniku, pridevniku in glagolu. Namen vaj je pravilno sklanjanje, spreganje in stopnjevanje. Če imate kakršno koli vprašanje ali predlog, pa mi pišite na nezkagec@gmail.com.

Želim vam uspešno delo!

Avtorica

BESEDOSLOVJE

Je jezikovno področje, ki raziskuje pomen besed in razmerja med besedami.

VEČPOMENKE

Večina besed je večpomenk; npr. srce: organ / značajske lastnosti (biti dobrega srca) / kar po obliki spominja na srce ...

ENOPOMENKE

Imajo le en pomen, to so predvsem strokovne besede: glagol, zaimek, daljica ...

ENAKOPISNICE

So besede, ki se enako pišejo, a imajo različen pomen: npr. klop / klop.

ENAKOZVOČNICE

So besede, ki imajo enako zvočno podobo, a imajo različen pomen: npr. gozd / gost.

BLIZUZVOČNICE

So besede, ki imajo podobno zvočno podobo, a imajo različen pomen: npr. nadzor / nazor.

SOPOMENKE – SINONIMI

So besede z istim ali podobnim pomenom: npr. deček / fant

PROTIPOMENKE

So besede z nasprotnim pomenom: npr. črn / bel.

NADPOMENKE IN PODPOMENKE

Nadpomenke so besede s širšim pomenom, podpomenke so besede z ožjim pomenom: npr. sadje / jabolko, hruška

BESEDNA DRUŽINA

Je skupina besed z istim korenem: npr. zdrav, zdravje, pozdraviti, zdravnik ...

TEMATSKO POLJE

Je skupina besed, ki se nanašajo na isto temo: npr. šola, učitelj, ocena ...

Tvorite povedi z večpomenkami.

Vrata (odprtina v steni / vrata v športu)

Miza (pohištvo / odskočna miza v smučarskih skokih)

Vir (izvir / besedilo, iz katerega črpamo)

Kruh (živilo / delo, služba)

Trup (človeški / ladijski)

Zemlja (planet / prst)

Srce (organ / središče česa)

Tvorite povedi z enakopisnicami in enakozvočnicami.

	<p>Prst</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
---	---

Krma (hrana za žival / del ladje)

Zapeti (pesem / gumb)

Posneti (smetano / glasbo, film)

Poravnati (blago / dolgove)

Plod / plot

Kod / kot

Prag / prah

Blizuzvočnici vstavite v povedi.

Kljub / klub

_____ nasprotovanju staršev se je vpisal v nogometni _____.

Kjer / ker

Srečala sva se pri stojnici, _____ so prodajali suho cvetje.

Cvetja nisem mogel kupiti, _____ nisem imel denarja.

Saj / vsaj

Nabavi _____ pet kosov, _____ bodo kmalu zmanjkali.

Nadgraditi / nagraditi

Svoje znanje _____ na različnih tečajih. _____ so ga pesniškem natečaju.

Predstaviti / prestaviti

Koncert smo morali _____. _____ nam je člane orkestra.

Sprejemljivo / spremenljivo

Njeno ravnanje ni bilo _____. Jutri bo vreme _____.

Predstava / prestava

Koliko _____ ima to kolo? Lutkovnih _____ ni na sporedu.

Naslednjim besedam poiščite sopomenke.

punca - _____

urno - _____

silno - _____

čeden - _____

često - _____

molčeč - _____

njiva - _____

steza - _____

imetje - _____

radost - _____

Naslednjim prevzetim besedam poiščite sopomenke.

tekst - _____

dialog - _____

apoteka - _____

dialekt - _____

dentalni - _____

komparacija - _____

institucija - _____

personifikacija - _____

literatura - _____

komedija - _____

poet - _____

epski - _____

refren - _____

realen - _____

Naslednjim prevzetim besedam poiščite sopomenke; izbirajte med: čustven, čuden, nepristransko, razdalja, navdih, privlačno, ozemlje, vtis, celina, izpovedni, razumski, dejaven.

atraktivno - _____

aktiven - _____

inspiracija - _____

objektivno - _____

impresija - _____

distanca - _____

racionalen - _____

teritorij - _____

kontinent - _____

bizaren - _____

emotiven - _____

lirski - _____

Naslednjim starim besedam poiščite sopomenke.

duri - _____

izba - _____

drevi - _____

rano - _____

davi- _____

priroda - _____

Naslednjim narečnim besedam poiščite sopomenke.

dečva - _____

borjač - _____

čeča - _____

plac - _____

pobič - _____

sirek - _____

Naslednjim samostalnikom poiščite protipomenke.

zmaga - _____

veselje - _____

tišina - _____

začetek - _____

svetloba - _____

zunanost - _____

optimist - _____

zdravje - _____

Naslednjim pridevnikom poiščite protipomenke.

hiter - _____

ravninski - _____

ozek - _____

senčen - _____

sladka - _____

zabaven - _____

plitvo - _____

enostaven - _____

Naslednjim glagolom poiščite protipomenke.

začeti - _____

razveseliti - _____

širiti - _____

držati (obljubo) - _____

prepovedati - _____

zapreti - _____

kričati - _____

sleči - _____

vstopiti - _____

kaznovati - _____

Naslednjim prislovom poiščite protipomenke.

zjutraj - _____

tukaj - _____

poleti - _____

povsod - _____

ponoči - _____

nikoli - _____

hitro - _____

dolgočasno - _____

Dopolnite razpredelnico z nadpomenkami in protipomenkami.

nadpomenka	protipomenke
plovilo	čoln, ladja, trajekt, _____, _____
_____	vrtnica, iris, ivanjščica, _____, _____
_____	jelka, smreka, _____, _____
pesem	balada, _____, _____, _____
umetnik	arhitekt, _____, _____, _____
besedni umetnik	pesnik, _____, _____, _____
glasbenik	dirigent, _____, _____, _____
ločilo	_____, _____, _____, _____
stavčni člen	_____, _____, _____, _____
glagolski čas	_____, _____, _____, _____
glagolski naklon	_____, _____, _____
literarna zvrst	_____, _____, _____

Besedne družine

Korenom del- / zdrav- / pis- / šol- / gled- dodajte različne pripone:

delo, delavec, delovni, _____

zdravje, _____

pisati, _____

šolanje, _____

gledati, _____

Korenom del- / zid- / pis- / šol- / gled- dodajte različne predpone:

izdelati, dodelati, predelava, _____

dozidati, _____

prepisati, _____

izšolati, _____

ogledati, _____

Tvorite besede z različnimi predponami (besedne družine: -stop-, -hod-, -gled-, -ris-):

vstop, dostop, _____

prehod, _____

pogled, _____

obris, _____

Poiščite čim več besed iz naslednjih tematskih polj:

pomlad, zvončki, ptice, zelenje, toplota, sonce _____

jesen, _____

glasba, _____

Slovenija, _____

domovina, _____

šport, _____

Prekmurje, _____

GLASOSLOVJE

Glasnike slovenskega knjižnega jezika delimo na:

- samoglasnike (vokale): a, i, u, ozki e (é), široki e (ê), ozki o (ó), široki o (ô), polglasnik (ə)
- soglasnike:
 - zvočnike: m, n, r, l, j, v (pomagamo si z besedo **mlinarjev**)
 - nezvočnike:
 - zveneče nezvočnike: b, d, g, z, ž (pomagamo si z besedama **gad zbeži**)
 - nezveneče nezvočnike: p, t, k, s, š, c, č, f, h
(pomagamo si s stavkom **ta suhi škafec pušča**)

Samoglasniki

Samoglasniki – nosilci zlogov

Samoglasniki so nosilci zlogov; kolikor je samoglasnikov v besedi, toliko je zlogov.

Npr. torta – 2 zloga
voz – 1 zlog
zabava – 3 zlogi
pripovedka – 4 zlogi

Tudi polglasnik je nosilec zloga, včasih ga pišemo s črko e, v drugih besedah pa nima svoje črke:

pes – 1 zlog, steza – 2 zloga, vrt – 1 zlog, trta – 2 zloga

Določite število zlogov v besedah.

morje	2	dež		kozorog	
zemlja		potok		prijateljstvo	
ocean		srd		vinograd	
nevihta		grbina		razočaranje	
grmenje		nebotičnik		prvina	

Podčrtajte zloge, v katerih je polglasnik.

Krt, drzen, september, septembrski, Brdavs, veter, vetrni, trta, vrtoglavica, pesem,
skrb, materializem

Črka e - glasniki é, ê, polglasnik (ə)

Črka e se izgovori na različne načine:

- kot ozki e: vez, zveza, zebra
- kot široki e: meni, tebi, metla ...
- kot polglasnik: steza, kes, ves, sem ...
- (včasih e pred r izgovarjamo zelo ozko, skoraj kot i: primer, vera, cerkev, merski, nekateri ...)

Vstavite pravilno črko.

Nisem znala rešiti naloge, v kat_ri je bilo potrebno izm_riti kote trikotnika.

Veliko v_rnikov se je zbralo pred c_rkvijo. V učilnici ni nobenega v_rskega simbola.

Marsikat_ri dijak ima težave pri angleščini. Ivana obiskuje Bi_tehniško šolo, sm_r

pomočnik v bi_tehniki in oskrbi. Vršički vej so se v ledu in snegu bleščali kot

di_manti. Tvoje hč_re ne poznam. Pri več_rji smo se pogovarjali o novem filmu.

Prevzete besede (tujke)

V prevzetih besedah večkrat najdemo dva samoglasnika drug ob drugem (ie/ia/io), pri branju pa izgovorimo vmes še j. Paziti moramo na pravopis: **črke j ne zapišemo**: higiena, dieta, material, sociala, kariera, radio.

Vstavite besedo iz iste besedne družine ali besedo z isto predpono.

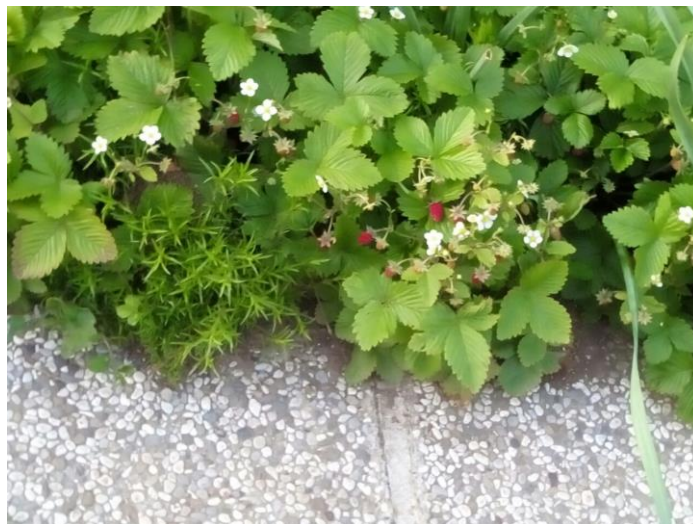
- Biologija

Na naši šoli poučuje _____, ki raziskuje netopirje.

Veliko _____ razprav je objavljenih v reviji Proteus.

Na _____ šoli se izvajajo programi kmetijstva, živilstva in gostinstva.

Trudim se, da bi kupoval čim več _____ pridelanega sadja in zelenjave.

- Socialen:

Večkrat slišimo, da je Slovenija _____ država. To pomeni, da skrbi za _____ varnost vseh državljanov.

Posebna družbena ureditev je bila _____ zem. Slovenija je bila ena od republik _____ federativne republike Jugoslavije. Skoraj v vsaki državi deluje tudi stranka _____ demokratov.

- Material

Njegovo _____ stanje ni najboljše. Kdor misli samo na _____ dobrine, je _____.

- Dieta

Vsak bolnik potrebuje _____ jedilnik. Strokovnjak, ki ga sestavi, se imenuje _____, veda, ki se ukvarja pa _____.

- Viola

Manjše godalo od viole je _____, večje pa _____.; glasbeniki, ki nanje igrajo pa so _____, _____ in _____.

Na začetku notnega črtovja stojita _____ in basovski ključ.

- Ideal

V svoji sobi imaš _____ pogoje za učenje.

Osebo, v katero smo zaljubljeni, marsikdaj _____ - na njej vidimo samo lepe značilnosti.

Zvočniki

Zvočniki so m, n, r, l, j, v

Nekateri zvočniki se drugače napišejo, kot se izgovorijo:

polž, volk, polh, poln, popoln, povsod, vsi,...

Posebno moramo biti pozorni pri tvorjenju preteklika in prihodnjika moškega spola ednine.

SEDANJIK: Tine vstopi v sobo in odpre okno. Nekaj časa se uči, nato pa zasliši prijateljev glas...

PRETEKLIK: Tine je vstopil v sobo in odprl okno. Nekaj časa se je učil, nato pa je zaslišal prijateljev glas...

Naslednji sestavek postavite v preteklik.

Ko pride domov, si pripravi sendvič. Navadno si stre tudi strok česna ali odpre konzervo rib z zelenjavo.

V sestavku zamenjajte glavno osebo – namesto Tine naj bo glavna oseba Marko.

Tina si je ogledala gledališko predstavo, ki jo je zelo navdušila, čeprav ni vsega razumela. Doma je prebrala gledališki list. Odločila se je, da bo podprla svojo sestro, ki se zanima za gledališče, in ji večkrat pomagala pri učenju besedila.

Besedi dolg/dolg sta enakozvočnici. Besedilo dopolnite z besedami iz obeh besednih družin.

Odplačati mora še ves _____. Veliko slovenskih podjetij je precej _____.

Sošolki je _____ 20 evrov, meni pa _____ 10 evrov.

Ena stranica trikotnika je _____ 5 cm, druga pa je 2 cm _____.

_____ tretje stranice je 4 cm.

Veliko pravopisnih napak se pojavlja pri sklopih lj, nj:
manj, najmanj, bolj, najbolj, dolenjski, življenjski, poljski, ...
Nasprotno pa črke j ne pišemo v primerih: slovenski, šolski, živilski, krogla,
bliže, ...

Vstavite ustrezno besedo iz besedne družine manj.

Slovenija je _____ od Švice, _____ evropska država pa je Vatikan.

Sliko moram _____, sicer je ne morem prilepiti v zvezek.

Trudimo se, da bi _____ porabo energije.

Če v uradnem pismu _____ podpis, je dokument neveljaven.

V naših spisih je še veliko _____, v matematiki pa imajo nekateri sošolci še _____ iz osnovne šole.

Beseda zvezdica je _____.

Vstavite ustrezno besedo iz besedne družine bolj.

Pregovor pravi : Pamet je _____ kot žamet.

Nekateri so mnenja, da bi morali šolski sistem _____.

Prevzgojnim domovom so včasih rekli _____.

Ob nedeljah si za _____ privoščim sadno kupo.

Vstavite ustrezno besedo iz besedne družine dalj.

Morala bi si vzeti _____ dopust, da bi se v resnici odpočila.

Če ne bo zadetka, bo rednemu delu tekme sledil _____.

Katera je _____ reka v Evropi?

_____ je označena s točko A in točko B.

To je moj _____ sorodnik.

Ajdovščina je od Ljubljane _____ 88 kilometrov.

V oddelkih _____ bivanja učenci lahko napišejo tudi domačo nalogo.

Popravite napake:

Iz škatlje je vzela knigo s pravlicami.

V šoljskem spisu sem opisal svojo življensko pot.

V pripovedkah je resnica domišlijsko preoblikovana.

Zamanj se je prijatelj trudil, da bi se mu pridružil.

Nič ni zaston, vse je treba plačati.

V prihodnosti se bo ukvarjal z metom kroglice.

Nezvočniki

Zveneči nezvočniki: b, d, g, z, ž

Če jim sledijo samoglasniki, zvočniki ali zveneči nezvočniki, pri zapisu ni posebnih težav: bolezen, dlan, zbor, žvižg, grozd, dan ...

Na koncu besed ali pred **nezvenečimi** glasniki pa se izgovorijo nezveneče, zato moramo biti zelo pozorni na pravopis.

Kateri glasnik izgovorimo na koncu naslednjih besed?

Zob, golob, galeb _____

David, sad, plod, god, pod, mlad, med, led, zid, rod, sod _____

breg, sneg, smog, polog _____

brez, obraz, Janez _____

Matjaž, Tomaž, Matevž, jež, mož _____

Veliko besed je nastalo s predponami: pred, iz, pod, raz, od,...(*predpisati, izstopiti, podpisati, raztopiti, odposlati*)... Če pomislimo, kako je beseda nastala, ne bomo imeli težav s pravopisom.

S predponami tvorite glagole in samostalnike:

Primer: iz+pisati – izpisati, izpis

predlog + glagol	glagol	samostalnik
v+pisati		
raz+pisati		
od+pisati		
pod+pisati		
iz+stopiti		
v+stopiti		

Dopolnite:

Kdor je brez posla, je _____.

Pri iskanju zaposlitve imajo pomembno vlogo delovne _____.

Prvi mož v državi je _____.

Vsako živo bitje se bori za svoj _____.

Na svetu _____ približno 6000 živih naravnih jezikov.

Vedno pijem kavo brez _____ (grenko).

Moramo ga opogumiti in _____ (podpora), saj ima dobre zamisli.

Najstrožji vzgojni ukrep je _____.

Meta je učiteljica slovenščine in mentorica novinarskega _____.

Svoje znanje angleščine _____ na poletnih tečajih.

Vstavite pravilno črko/dve črki.

Nahr__tnik, po__pis, ra__topina, bele__ka, sva__ba, pre__sednik, i__topiti, pi__ama

Popravite napake (6):

Ljucki gotci so se rasšli, takoj ko se je svadba končala.

Pripovetka govori o Petru Klepcu. Anica je bila ves teden bolana.

Pridevnike postavite v ženski in srednji spol:

moški spol	ženski spol	srednji spol
gladek		
sladek		
bolan		

Postavite v dvojino in množino:

ednina	dvojina	množina
dogodek		
medvedek		
zobek		
robec		

Tvorite pomanjševalnice:

vrabec	vrabček	golob	
poljub		sod	

Vstavite črko u ali v

Predavatelj je po_daril, da načela zdravega življenja _ključujejo tudi gibanje.

Kanja je _jeda. Pesem je bila _sem _šeč.

Vsak dan _stanem ob šesti uri, v posteljo pa se _ležem ob 23. uri.

__prašala me je, kam naj se __sede.

Vstavite pravilen predlog:

z/s: __ traktorjem, __ kosilnico, __ sadikami, __ deževnico, __ gnojilom,
__ motiko, __ grabljami, __ samokolnico, __ vilami, __ zelišči, __ rastlinami,
__ drevjem, __ potrpljenjem, __ zemljo, __ pripravkom, __ trtami,
__ škropljenjem, __ vzgojo, __ obrezovanjem, __ cepljenjem, __ zelenjavo,
__ sadjem, __ lopato, __ ribezom, __ zalivalko, __ štorkljo.

OBLIKOSLOVJE

Je jezikovno področje, ki preučuje besedne vrste in oblike besed.

Nekatere besede lahko sklanjamo, spregamo, postavimo v različna števila .. To so **pregibne** besedne vrste: samostalnik, pridevnik, glagol, zaimek, števnik.

Nekatere besede pa ne spreminjajo svojih oblik – to so **nepregibne** besedne vrste: prislov, predlog, veznik, členek, medmet.

Samostalniki poimenuje bitja (osebe, živali, rastline), stvari in pojme:

štoklja, mladič, gnezdo, nebo, ljubezen, družina, kljun, perut, poletje, Prekmurje,...

Pridevniki poimenuje lastnosti, vrsto, svojino in količino: lep(a), ponosen, vesel, topel, varen, štokljin, dve, tri,...

Glagoli izražajo dogajanje, dejanje, stanje: opazovati, leteti, mirovati, varovati, skrbeti, hraniti, splesti, biti, ustvariti, ljubiti,...

Samostalnik

Samostalniki poimenujejo:

- bitja: moški, Taja, srna
- stvari: miza, zrezek
- pojme: gib, tišina

Slovenščina pozna tri slovnične spole:

- ženski spol: lipa, knjiga, miza, noč, ljubezen ...
- moški spol: zvezek, pogled, vojvoda ...
- srednji spol: mesto, okno, oko

Poiščite čim več samostalnikov, na katere pomislite ob pogledu na zgornjo sliko.

Kako samostalnikom določimo spol? Postavimo ga v osnovno obliko (imenovalnik ednine) in dodamo zaimke tisti za moški spol, tista za ženski spol in tisto za srednji spol.

Samostalnike postavite v osnovno obliko in s pomočjo kazalnega zaimka določite spol.

Žan je kljub nalivu odšel po vodo za večerjo. Zagnili smo okna, prižgali sveče in zakurili ognjišče.

samostalnik	osnovna oblika	kazalni zaimek	spol
nalivu	naliv	tisti (naliv)	moški spol
vodo			
večerjo			
okno			
sveče			
ognjišče			

Kako sklanjamo?

ime sklon	vprašalnici	primer
imenovalnik	kdo/kaj	otrok
rodilnik	koga/česa	otroka
dajalnik	komu/čemu	otroku
tožilnik	koga/kaj	otroka
mestnik	o kom/o čem	pri otroku
orodnik	s kom/ s čim	z otrokom

Samostalniki se sklanjajo po enem od vzorcev (glej prilogo 1), toda pri marsikaterem samostalniku se oblike sklonov razlikujejo od vzorca.

PAZI:

- Za c, j, č, ž, š so končnice –em/-ev/-ema/-em.
- Moška imena Marko, Vojko, Samo,... sklanjamo Marka (ni), Vojka (ni), Sama (ni),...
- Moška imena Jaka, Aljoša,... sklanjamo Jake, Aljoše... Dovoljeno je tudi sklanjanje po I. moški sklanjatvi Jaka (ni), Aljoša (ni),...
- Moška imena Tone, France,... sklanjamo Toneta, Franceta,...
- Moška imena Toni, Franci,... sklanjamo Tonija, Francija,...
- Pri moških sklanjamo ime in priimek: Marko Bajc, Marka Bajca (ni) ...
- Pri ženskah sklanjamo samo ime: Ana Orel, Ane Orel,...
- Ko zanikamo, namesto tožilnika uporabimo rodilnik: Poznam tvojo sestro. / Ne poznam tvoje sestre.
- Posebne oblike imajo samostalniki mati, hči, gospa, otroci.
- Pri samostalniku človek se v množini spremeni osnova (ljudje), v dvojini pa se obe osnovi izmenjujeta.

Ko tvorimo nikalne povedi, moramo predmet v tožilniku postaviti v rodilnik.

Zanikajte naslednje povedi.

Pripravila sem večerjo. Nisem pripravila večerje.

Oddal je pisma. _____

Zaljubil se je v sošolko. _____

Jutri bomo pripravili kovčke. _____

Rad imam družabne igre. _____

Samostalnik v oklepaju postavite v pravilno obliko.

Na tekmi sem dal osem (koš) _____.

Nekaterih (poklic) _____ sploh ne poznamo.

Na vrtu, kjer sem včeraj videl pet (jež) _____, imam veliko težav s (polž) _____

Vodo je zajemal z (vrč) _____.

Na zabavo sem povabil tudi (Marko, Miha in Jani) _____.

S tem (ključ) _____ nisem mogla odpreti vrat.

Predsednik parlamenta se je januarja 2017 srečal s (papež) _____.

Ulovil me je z (obe roki) _____.

Predstavil mi je svojo (hči) _____. To je moja (hči) _____.

Vedno je spoštoval svojo (mati) _____.

Ste povedali (gospa Vidmar) _____, da bo sestanek?

Nekaj (gospa, mn.) _____ se je opravičilo.

Občinsko priznanje so podelili (gospa, dv.) _____, ki se

prostovoljno ukvarjata s težavnimi (otrok, mn.) _____

V pristanišču je veliko (ladja-mn) _____, ki so priplule iz daljnih (morje – mn.) _____.

Koliko (žemlja) _____ naj kupim?

S temi (možnost, mn.) _____ nisem bil seznanjen.

Pred (dve leti) _____ so zaposlili (Sandi in Tone) _____.

Z (otrok – mn.) _____ smo poslušali predavanje o reji (konj) _____.

Našega _____ (Branko) ni doma.

Mami je prinesel tri _____ (nagelj).

_____ (Rudi) so izbrali za najboljšega igralca.

Naredili smo poskus z _____ (valj).

Sladkarije sem dobil pri _____ (gospa).

Naš blok ima sedem _____ (nadstropje).

Samostalnik človek postavite v dvojino in množino.

	ednina
I.	Nenavaden človek je vstopil.
R.	Tega človeka ne poznam.
D.	Človeku zaupam.
T.	Srečala sem zanimivega človeka.
M.	Pri človeku je skupina otrok.
O.	Povezan je bil s sumljivim človekom

	dvojina	množina
I.		
R.		
D.		
T.		
M.		
O.		

V povedih sklanjajte: (dve) ladji.

I:	
R:	
D:	Dvema ladjama so zamenjali notranjo opremo.
T:	
M:	
O:	

V povedih sklanjajte: Jernej Sovre.

I:	
R:	
D:	
T:	
M:	
O:	

Zaimki

Nadomeščajo oz. zamenjujejo samostalnike ali pridevnike.

Dopolnite razpredelnico.

samostalniški zaimki	pridevniški zaimki
osebni zaimki	svojilni zaimki
jaz	moj
	tvoj
on	
	njen
	najin
vidva	
	njun
mi	
	vaš
	njihov
povratno osebni zaimek sebe	povratno svojilni svoj

Dopolnite.

I:	jaz	ti	on	ona
R:	mene, me		njega, ga	nje, je
D:	meni, mi			njej, nji, ji
T:	mene, me	tebe, te	njega, ga	
M:	o meni		o njem	
O:	z mano/menoj			z njo

I:	midva	vidva	onadva
R:		vaju	njiju, ____
D:	nama		njima, ____
T:	naju	vaju	____, ju
M:	o naju		o njiju
O:	z nama	z vama	

I:	mi	vi	oni
R:		vas	
D:	nam	vam	
T:	nas		njih, jih
M:	o nas		o njih
O:		z vami	z njimi

Poleg teh poznamo še neosebne zaimke:

	samostalniški zaimki	pridevniški zaimki
nikalni	nihče, nič	nikakršen
oziralni	kdor, kar	ki, kateri, čigar
vprašalni	kdo, kaj	kakšen, kateri, čigav
kazalni		ta, tak, tisti, oni, tolikšen

Pridevnik

Izraža lastnost, vrsto, svojino; vprašamo se: kakšen, kateri, čigav.

Poiščite čim več pridevnikov, na katere pomislite ob pogledu na zgornjo sliko (ne pozabite na barve, oblike ...).

--

Iz zemljepisnih imen tvorite vrstne pridevnike (na -ski, -ški). Pazite na začetnico. Pazite: če je zemljepisno ime iz dveh besed, ima pridevnik samo eno (npr. Črni Vrh – črnovrški).

Ljubljana		Beograd	
Novo mesto		Pariz	
Bela krajina		Škofja Loka	
Kranj		Kras	
Celje		Trst	

Iz imen tvorite svojilne pridevnike (čigav, -a, -o):

Peter - _____ sestra Petra - _____ oče

Matej - _____ knjiga Hana - _____ dnevnik

Manica - _____ spis Jani - _____ kolo

Iz priimkov tvorite svojilne pridevnike:

Kopitar - _____ slovnica Minatti - _____ pesem

Grohar - _____ slika Bole - _____ zbor

PAZITE:

Ko postavimo pridevnik in samostalnik moškega ali srednjega spola v mestnik, velikokrat uporabimo napačno končnico –emu namesto -em.

Napačno: o zanimivemu vprašanju, pravilno: o zanimivem vprašanju.

Popravite napake.

Prebrala sem pravljico o ljubljanskemu zmaju.

V državnemu zboru bodo glasovali o mandatarju.

Sestali smo se pri Andrejinemu bratu.

Ob staremu mestu so zgradili novo stanovanjsko sosesko.

Stopnjevanje - pridevnike stopnjujemo na dva načina:

- lep, lepši, najlepši; visok, višji, najvišji (z obrazili –ši, -ji ...)
- bel, bolj bel, najbolj bel; (opisno)
odprt, bolj odprt, najbolj odprt (barve, pridevniki, izpeljani iz glagolov)
- posebnost: dober, boljši, najboljši

Stopnjujte pridevnike.

osnovnik	primernik	presežnik
temen		
ozek		
šibek		
pekoč		
globok		
nizka		
nova		
kratka		
pogumna		
potrta		

Glagol

Izraža dejanja, dogajanje, stanje: grem, vabijo, molči, so potovali, se je ozrl ...

Poiščite čim več glagolov, na katere pomislite ob pogledu na zgornjo sliko.

--

Iz besedila izpišite vse glagole.

Včeraj smo si ogledali zanimiv mladinski film, ki so ga posneli po znani knjigi.
Med počitnicami boste knjigo prebrali in jo obnovili. Kdor se uči, tudi zna.

Slovnične kategorije glagola

Oseba:

1. oseba: (jaz, midva, mi): delam, občudujeva, se učimo ...
2. oseba: (ti, vidva, vi): delaš, občudujeta, se učite ...
3. oseba: (on, ona, onadva, oni, one): dela, občudujeta, se učijo ...

Število:

ednina: delam, je odšel / je odšla, steci ...

dvojina: delava, sta odšla / sta odšli, stecita ...

množina: delamo, so odšli / so odšle, stecite ...

Čas:

sedanjik: delam, tečejo, sva ...

prihodnjik: bom delal, bodo tekli, bova ...

preteklik: sem delal, so tekli, sva bila ...

predpreteklik: sem bil delal, so bili tekli ...

Naklon:

povedni: delam, bosta odprla, je bil ...

velelni: delaj, odprita, bodite ...

pogojni: bi delal, bi odprla, bi bili ...

Glagolski vid:

dovršni: naredim, opaziš, smo se naučili ...

nedovršni: delam, opazuješ, smo se učili ...

Glagolski način:

tvornik (aktiv): naredim, izdelujejo, kuhamo, stre ...

trpnik (pasiv): je narejen, je izdelan, se kuha, je strl ...

Glagoli v nedoločniku imajo končnici –ti ali –či (delati, reči).

Poiščite nedoločnike

sedanjik	nedoločnik	sedanjik	nedoločnik
iščem	iskati	rečemo	reči
sva		bije	
postrežem		dosežem	
obleče		teče	
žanjemo		poženemo	

Kako spregamo?

Delati – sedanjik

(jaz) delam	(ti) delaš	(on) dela
(midva) delava	(vidva) delata	(onadva) delata
(mi) delamo	(vi) delate	(oni) delajo

Biti – sedanjik

(jaz) sem	(ti) si	(on) je
(midva) sva	(vidva) sta	(onadva) sta
(mi) smo	(vi) ste	(oni) so

V pretekliku in prihodnjiku se oblike za moški, ženski in srednji spol razlikujejo.

Peter je delal, Petra je delala, moštvo je delalo;

brat in sestra bosta delala, sestri bosta delali ...

delati – preteklik

(jaz) sem delal	(ti) si delal	(on) je delal
(midva) sva delala	(vidva) sta delala	(onadva) sta delala
(mi) smo delali	(vi) ste delali	(oni) so delali

delati – prihodnjik

(jaz) bom delal	(ti) boš delal	(on) bo delal
(midva) bova delala	(vidva) bosta delala	(onadva) bosta delala
(mi) bomo delali	(vi) boste delali	(oni) boste delali

biti- preteklik

(jaz) sem bil	(ti) si bil	(on) je bil
(midva) sva bila	(vidva) sta bila	(onadva) sta bila
(mi) smo bili	(vi) ste bili	(oni) so bili

biti – prihodnjik

(jaz) bom	(ti) boš	(on) bo
(midva) bova	(vidva) bosta	(onadva) bosta
(mi) bomo	(vi) boste	(oni) bodo/bojo

Spregajte glagole *žeti* v sedanjiku.

(jaz) žanjem	(ti)	
		(oni) žanjejo

Spregajte glagole *pognati* v sedanjiku.

(midva) poženeva		

Spregajte glagole *doseči* v sedanjiku.

		(on) doseže

Glagola morati in moči.

Velikokrat oba glagola zamenjujemo: namesto *morala sem skuhati kosilo*, rečemo *mogla sem skuhati kosilo*.

Morati – sedanjik:

moram, moraš, mora;

morava, morata, morata;

moramo, morate, morajo.

Preteklik: **sem moral**, si moral, je moral ...

Glagol **moči** je pogostejši v nikalni obliki.

Sedanjik:

(ne) morem, (ne) moreš, (ne) more;

(ne) moreva, (ne)moreta, (ne) moreta,

(ne) moremo, (ne) morete, (ne) morejo

Preteklik: **nisem mogel** ...

Povedi prepisite tako, da bodo glagoli v sedanjiku.

preteklik	sedanjik
Maja je bila odsotna.	Maja je odsotna.
Že zgodaj sem šla v Celje.	
Otroci so odprli darila.	
Moral je napisati spis.	
Koliko časa si spal?	
Film je bil čudovit.	

Povedi napišite v pretekliku, sedanjiku in prihodnjiku.

Preteklik (včeraj, lani)	Sedanjik (zdaj)	Prihodnjik (jutri)
Težko smo našli primerne ljudi.	Težko najdemo primerne ljudi.	Težko bomo našli primerne ljudi.
	Vi morda veste?	
	Kdaj pripelje vlak?	
		Jutri bova že na cilju.
Nisva mogla priti prej.		
	Vsak človek ima svoje napake.	
		S sošolci bomo šli v kino.

Sestavek postavite v dvojino.

Tanja si je želela opraviti voziški izpit. Najprej je opravila tečaj prve pomoči, nato pa je poslušala predavanja iz cestnoprometnih predpisov. Ko je uspešno opravila izpit, je začela z urami vožnje.

Tanja in Janja sta si _____

Pravilno vikanje

Paziti moramo, da uporabimo množinsko obliko glagola (ste obiskali).

Če postavimo pomožni glagol v množino, deležnik pa v ednino, je to polovično vikanje, ki ni pravilno oz. ni knjižno (ste obiskal, ste rekla).

PRAVILNO VIKANJE – celoten glagol v množini

Gospa, boste pila kavo? - nepravilno

Gospa, boste **pili** kavo? – pravilno

Tikanje spremenite v vikanje.

Boš v petek lahko prišel na sestanek?	
Si pregledal pošto?	
Pripravi papirje!	
Boš pila kavo?	
Boš odpotoval v Brazilijo?	
Bi poskusila pecivo?	

Glagolski naklon

Pri glagolu ločimo povedni naklon (delam, sem delal, bom), pogojni naklon (bi delal, bi bil) in velelni naklon (delaj, bodi).

Najpogostejši je povedni naklon, ki je mogoč v vseh časih in osebah, pogojnik in velelnik pa le v sedanjiku (pretekli pogojnik je zelo knjižni, v pogovoru ga ne uporabljamo).

Velelni naklon (ukaz, prošnja, nasvet ...) je pogost v navodilih in receptih.

Solata s kvinojo

Kvinojo **skuhaj** po navodilih, nato jo **odcedi** in **splahni** s hladno vodo. Bučke **nasekljaj** na drobne koščke ali pa jih **naribaj**, nato jih **dodaj** h kvinoji. **Dodaj** koščke feta sira in **zmešaj** s kisom ali solatno polivko po izbiri.

Glagole postavite v velelnike:

popraviti		napisati	
zapeti		učiti se	
speči		postreči	
biti		pognati	
(ne) obljubljeni		brati	
reči		počakati	
kupiti		kupovati	
iti		vreči	

Glagole postavite v pogojnike:

povedni naklon	pogojni naklon	povedni naklon	pogojni naklon
delam	bi delal	učim se	
berem		zapijem	
povem		sem	

Glagolski vid

DOVRŠNI GLAGOLI	NEDOVRŠNI GLAGOLI
dejanje se dovrši v določenem času	dogajanje traja, se ponavlja
NAREDITI	DELATI
smo si ogledali	smo si ogledovali, smo gledali
so zavrnili	so zavračali
boste prebrali	boste brali, boste prebirali
boste obnovili	boste obnavljali
se nauči	se uči

Naslednjim glagolom določite glagolski vid in jih uvrstite v razpredelnico:

je živel, bi obremenil, smo plačali, se je nagnila, boš sledil, opazujemo, igram, skrbimo, umaknem, bi objavil.

dovršni	nedovršni

Določite vidske pare – poiščite dovršne /nedovršne glagole.

dovršni	nedovršni
	so se prilagajali
	se bo pripravljaj
	kupujem
	se ozira
	iščemo

	bi izvajali
vrže	
je zaprl	
povej	
se bo razveselila	
bi označil	
pozdravimo	

Popravite napake.

Nika se nebo opravičila.

Jutri bom bila doma.

Zakaj nisi povabil Sonjo?

Med testom nesmeš klepetati.

Ali živiste v mestu?

Nebi se rada pogovarjala o tako kočljivi zadevi.

V torek grema smučat.

Te naloge nisem morala rešiti.

Naslednji teden bom mogla plačati račune.

Gospod, mi lahko povete vaš naslov?

Števniki

Po **glavnih** števnikih se vprašamo *koliko*: ena, štiri, dvesto, 25, 350 ... Skupaj pišemo glavni števnike do sto in stotice. Pri pisanju s števki ne dodamo pike.

Po **vrstilnih** števnikih se vprašamo *kateri*: prvi, četrti, dvestoti, 2., 25., 350. ... Vse vrstilne števnike pišemo skupaj. Če jih pišemo s števko, moramo dodati piko.

Glavni števniki

65	petinšestdeset
206	dvesto šest
3490	tri tisoč štiristo devetdeset
1.000.000	milijon

Vrstilni števniki

1.	prvi
2.	drugi
206.	dvestošesti
1.000.000.	milijonti

Napišite s števko.

dvajset	
triindvajseti	
petdeseta	

Napišite z besedo.

5.	
202	
8000	

Nepregibne besedne vrste

Prislov izraža okoliščine dejanja, dogajanja: zunaj, spomladi, čudovito ...

Predlog izraža razmerja: pred, med, z, k, ob, zaradi ...

Veznik povezuje besede in stavke: in, da, ker, ter, čeprav, ki ...

Členek nekoliko spremeni pomen: vsaj, morda, verjetno, tudi, le ...

Medmet posnema zvoke, izraža razpoloženje: čiv čiv, brrrr, oj ...

Na črtice v ljudskih pesmih napišite manjkajoče besede:

- predloge v pesmi **Jaz pa pojdem na Gorenjsko;**
- veznike v pesmi **Ena ptička priletela;**
- členke v pesmi **Po Koroškem, po Kranjskem;**
- medmete v pesmi **Nocoj, pa, oh, nocoj.**

<p><i>Jaz pa pojdem _____ Gorenjsko, gor _____ gornje Štajersko.</i></p> <p><i>Nihče drug ne pojde _____ mano kakor drobna ptičica.</i></p> <p><i>_____ kljunčkom mi bo pot kazala, _____ perjem senco delala.</i></p> <p><i>Pesmice bo prepevala, kratek čas mi delala.</i></p>	<p><i>Ena ptička priletela, ena drobna ptičica, _____ je prav lepo zapela, mi srce utolažila.</i></p> <p><i>_____ tako mi je zapela _____ tako povedala, _____ ljubezen je bolezen, _____ se ozdraviti ne da.</i></p> <p><i>Morje suho preje postane, sonce preje ostrmi, _____ ljubezen prava ugasne, _____ enkrat zagori.</i></p>
--	---

<p><i>Po Koroškem, po Kranjskem _____ ajda zori, _____ ajda zori, _____ ajda zori; eno dekle jo žanje, jo glav'ca boli, jo glav'ca boli, _____.</i></p> <p><i>Tri dni jo _____ žanje, tri snopke ima, tri snopke ima, tri snopke ima; _____ pogledajte na roke, tri žulje ima, tri žulje ima, _____.</i></p>	<p><i>Nocoj pa, _____, nocoj, ko mesec svetil bo, bo k meni ljubi moj, prišel jemat slovo.</i></p> <p><i>Ne jokaj ljubica, ne bodi žalostna, čez sedem dolgih let, se bova vidla spet.</i></p> <p><i>Prežalostno srce, ne bom ga vid'la več, _____, sam Bog večni ve, kdaj sedem let bo preč.</i></p>
--	---

Prislov

Je nepregibna besedna vrsta, ki izraža okoliščine: kraj, čas, način in vzrok.

Krajevni prislov: tu, tukaj, tam, doma, domov, zunaj, notri, navzgor, navzdol, povsod, nikjer ...

Pazite: v šoli, na dvorišču, v dvorani, pred trgovino – to **niso** prislovi, ampak predlog + samostalnik.

Časovni prislov: kmalu, potem, vedno, zmeraj, nikoli, občasno, včasih, redkokdaj, velikokrat, pogosto, zjutraj, zvečer, dopoldne, opoldne, popoldne, ponoči, opolnoči, jutri, danes, včeraj, poleti, pozimi, spomladi, jeseni, lani ...

Dopolnite razpredelnico.

prislov	samostalnik
zvečer	večer
zjutraj	
	dan
	noč
spomladi	
	zima
poleti	
	jesen

Paziti moramo, da **načinovnega prislova** ne zamenjamo s pridevnikom.

lastnostni pridevnik: kakšen, kakšna, kakšno	načinovni prislov: kako
zanimivo (predavanje)	(on) zanimivo (predava)
(dobila je) dobro (oceno)	dobro (so jo ocenili)
hvaležno (občinstvo)	hvaležno (so nas sprejeli)
tiho (okolje)	tiho (je govoril)
zdravo (prehranjevanje)	zdravo (se prehranjuje)

Na črte ob povedih napišite, ali je podčrtana beseda pridevnik ali prislov. Pravilno se vprašajte.

To temo je zelo strokovno predstavil. _____

Poslušal sem strokovno predavanje o svetlobi. _____

Obiskali bomo kulturno prireditev. _____

Ne vem, zakaj se ne more obnašati kulturno. _____

Zbrano gradivo je urejeno v obliki preglednic. _____

Vstopila sem v njeno moderno urejeno stanovanje. _____

Rada se športno oblačim. _____

Jutri bo na šoli potekalo športno tekmovanje. _____

Črkovni sudoku

Ko boste rešili sudoku, s premešanjem črk na označenih poljih v vsakem pravokotniku (s šestimi polji) poiščite iskane besede.

P	T				E
			A		T
		O			Z
A	E	Z	O		P
	A	P			
O			P	E	A

1. Daljša pesnitev (npr. Odiseja)
2. Steza
3. Akademski pevski zbor
4. Hčerini mož
5. Grški pisec basni
6. Odločilna, šahovska ...

Viri:

GOMBOC, Mateja. Slovenščina: po korakih do odličnega znanja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019

KRAPŠ VODOPIVEC, Irena, PUC, David, AHAČIČ, Kozma
Slovenščina 1: moč jezika. Učbenik z vajami za 1. letnik gimnazij in srednjih strokovnih šol. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2021

AHAČIČ, Kozma. Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo. Ljubljana: Rokus Klett, 2018

TOPORIŠIČ, Jože. Slovenska slovnica. Druga, pregledana in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja, 1984.

JOŽEF-BEG, Jožica, DEBELJAK, Dragica. Slovenski jezik : delovni učbenik za slovenščino v 1. in 2. letniku nižjega poklicnega izobraževanja. Ljubljana: DZS, 2004

Fotografije: Nežka Černe Gec